

Zalecenia dla państw i spółek górniczych w sferze ochrony praw człowieka

Górnicy zasypiani w kopalni złota żyją (fot. PAP / EPA/Ian Salas).

make
ICT
fair

LE MONDE EDYCJA POLSKA
diplomatique

Kopalnia Sierra Gorda (Fot: KGHM).

Zalecenia dla państw i spółek górnich w sferze ochrony praw człowieka

W raporcie sporządzonym przez Make ICT Fair, CATAPA i War on Want wykazano (patrz nasz dodatek *Sprawiedliwa Elektronika* nr 6, 2019) znaczenie miedzi dla rynków chilijskich oraz realne i potencjalne pogwałcenia praw człowieka i szkody ekologiczne spowodowane przez działalność firm górniczych. Stwierdzono, że państwo chilijskie nie potrafi zapewnić ochrony praw człowieka przed nadużyciami popełnianymi przez aktorów niepaństwowych, że spółki – w tym również usytuowane w łańcuchu dostaw – ponoszą jedynie ograniczoną odpowiedzialność za poszanowanie praw człowieka oraz że społeczność międzynarodowa nie potrafi stworzyć szybko działających i pewnych mechanizmów reagowania na te pogwałcenia praw człowieka. W przypadku Los Pelambres widzieliśmy, jak operacje górnicze mogą godzić w społeczność, środowisko i prawa pracownicze. Wskazaliśmy również na brak przejrzystości w zakresie użytkowania i dystrybucji miedzi.

www.barrierball.cl

Na podstawie tych faktów proponujemy następujące zalecenia dla rządu chilijskiego, społeczności międzynarodowej i spółek w celu zapewnienia ochrony środowiska i praw człowieka na obszarach, na których spółki te działają.

Zalecenia dla państwa macierzystego

Zgodnie z prawem międzynarodowym w dziedzinie ochrony praw człowieka, a zwłaszcza z wytycznymi ONZ dotyczącymi działalności gospodarczej i praw człowieka, państwo macierzyste jest na swoim terytorium odpowiedzialne za ochronę praw człowieka; odpowiedzialność ta obejmuje ochronę jego mieszkańców przed potencjalnym pogwałceniem tych praw przez aktorów niepaństwowych, a w tym przypadku przez spółki. W szczególności państwo chilijskie powinno:

- a) dotrzymywać międzynarodowych i regionalnych standardów ochrony praw człowieka, w tym interpretować zasady zgodnie z tymi standardami;
- b) zapewnić, że społeczności, na których terytorium ma być realizowany projekt górniczy lub będzie odczuwać się skutki jego realizacji, zostaną zawnieszczone o nim poinformowane i będą miały swobodny dostęp do związanej z tym informacji, przy czym zapewnienie tego prawa obejmuje prawo społeczności do niezależnej konsultacji oraz procedurę wykluczającą realizację projektu dopóki nie ma pewności, że społeczność wszechstronnie zgadza się na jego realizację;
- c) zapewnić jasny i przejrzysty proces nadawania tytułów prawnych do ziemi, zaplanowany w ramach odpowiedniej konsultacji ze społecznościami lokalnymi;
- d) w przypadkach przesiedleń zapewnić w nich uczestnictwo społeczności, zapewnić środki odwoławcze i ponosić w ostatniej instancji odpowiedzialność za realizację wszelkich planów przesiedleń;
- e) zapewnić otwarty, inkluzywny i przejrzysty proces oceny skutków ekologicznych i społecznych z pełnym udziałem zainteresowanych społeczno-

»

www.barrierball.cl

ści; ocena taka powinna zostać przeprowadzony przez kompetentne instytucje państwowe lub niezależne i technicznie kompetentne organizacje;
f) zapewnić przejrzystość koncesji górniczych i polityki planowania terytorialnego, w tym wykonanie georeferencyjnego i zaktualizowanego katastru, oraz pełną jawność procesu przyznawania koncesji; ustawodawstwo musi wymagać jawności umów zawieranych przez państwo z każdą spółką górniczą;

g) zapewnić prawidłowe uiszczanie podatków przez spółki i egzekwowanie ich obowiązku informowania władz państwowych o wszelkich elementach znajdujących się w związkach miedzi, przy czym proces ten musi posiadać certyfikaty wydawane przez laboratoria figurujące w aktualnym rejestrze Służby Celnej, a ta ostatnia musi monitorować te wszystkie minerały, które podlegają opodatkowaniu;

www.barrierball.cl

h) zapewnić demokratyczną partycypację w podejmowaniu decyzji o reinwestowaniu zysków uzyskiwanych przez spółki w wyniku realizacji projektów górniczych w społecznościach sąsiadujących z terenami, na których prowadzona jest działalność górnicza.

Zalecenia dla innych państw

a) Państwa powinny uznać, że standardy mające zastosowanie do konfliktowych surowców mineralnych (cyny, wolframu, tantalu i złota), takie jak paragraf 1502 amerykańskiej ustawy Dodda-Franka o reformie Wall Street i ochronie konsumentów oraz rozporządzenie Unii Europejskiej o odpowiedzialnym pozyskiwaniu minerałów, mogą mieć również zastosowanie do innych minerałów, takich jak miedź.

b) Jak zauważono w Międzynarodowym Laboratorium Nauczania

»

www.mineria-pa.com, fot. mccopa

w sprawach Zamówień Publicznych i Praw Człowieka, w zamówieniach publicznych zazwyczaj nie ma wyraźnych odniesień do zobowiązań państw członkowskich, dotyczących praw człowieka, a jeśli już są, to na ogół odnoszą się do specyficznych spraw związanych z prawami człowieka, takich jak handel ludźmi czy praca dzieci, do specyficznych instrumentów dotyczących praw człowieka, takich jak podstawowe standardy Międzynarodowej Organizacji Pracy, oraz do specyficznych operatorów ekonomicznych, takich jak główni wykonawcy. Ograniczenia te wyraźnie nie dają pogodzić się ze standardami w dziedzinie praw człowieka, które kładą nacisk na to, że rządy powinny strzec wszystkich międzynarodowych praw człowieka na całej długości łańcucha dostaw (zob. np. wytyczne ONZ dotyczące działalności gospodarczej i praw człowieka).

Zalecenia dla spółek

- a) Spółki są odpowiedzialne za przestrzeganie praw człowieka i środowiska i z tego względu mają obowiązek przejrzystości i informować o wszelkich pogwałceniach praw człowieka i o degradacji środowiska;
- b) powinny być przejrzyste w sprawie swoich łańcuchów dostaw, ponieważ mają obowiązek szanować prawa człowieka we wszystkich swoich operacjach, w tym również na całej długości wspomnianych łańcuchów;
- c) powinny konsultować się ze społecznościami i dokonywać ocen wpływu swojej działalności na prawa człowieka;
- d) respektować wszelkie procesy swobodnej konsultacji, zwracając szczególną uwagę na grupy wrażliwe (m.in. kobiety, dzieci, ludy tubylcze);
- e) stwarzać mechanizmy składania i rozpatrywania skarg (czy to na szczeblu spółki, czy na szczeblu projektu) i zajmować się przypadkami pogwałceń praw człowieka, przy czym procesy takie powinna monitorować niezależna trzecia strona;

Kopalnia KGHM w Chile. Fot. Bartłomiej Mayer

- f) promować równouprawnienie płci w swojej działalności prowadzonej w stosunku do społeczności i w związanych z nią praktykach tak, aby zapobiegać jej negatywnemu wpływowi po liniach płciowych.
- g) przeobrazić swoją działalność gospodarczą tak, aby była bardziej zrównoważona, wprowadzając recykling materiałów i procesy, sprzyjające realizacji Dwunastego Celu Zrównoważonego Rozwoju, jakim jest zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji.

Naprawić i zadość uczynić

W przypadku pogwałceń praw człowieka:

- a) państwo powinno zapewnić bezpieczne, szybkie i skuteczne wykorzystanie środków prawnych przed niezależnymi i bezstronnymi sądami, rozpatrującymi sprawy związane z nadużyciami praw człowieka przez przemysł wydobywczy, jak również zapewnić to, że pogwałcenia praw człowieka nie będą się powtarzać;
- b) dostęp do wymiaru sprawiedliwości musi uwzględniać bariery geograficzne, językowe i kulturowe;
- c) państwo powinno ułatwiać dostęp do informacji o środkach prawnych, które można wykorzystać, w tym o prawnych i innych państwowych mechanizmach składania i rozpatrywania skarg;
- d) państwa macierzyste powinny sprawować jurysdykcję eksterytorialną nad działalnością spółek, których kwatery główne znajdują się lub które zarejestrowane są na ich terytorium oraz nad ich filiami w sprawach związanych z popełnianymi przez nie za granicą pogwałceniami praw człowieka, które związane są z operacjami przemysłu wydobywczego;
- e) spółki powinny wprowadzić niepaństwowe mechanizmy składania i rozpatrywania skarg, a kiedy stwierdzają pogwałcenie praw człowieka, powinny zadośćuczynić ofierze lub ofiarom i sprawić, aby ich pogwałcenia się nie powtarzały.

Kopalnia miedzi Los Pelambres w Chile, materiały prasowe, www.wnp.pl

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Instytut Wydawniczy „Książka i Prasa”. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2019. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

Treść licencji jest dostępna na stronie:

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.pl>

Projekt współfinansowany w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Za treści wyrażone w tym materiale odpowiada wyłącznie Fundacja Instytut Wydawniczy „Książka i Prasa”. Opinie te w żadnym wypadku nie wyrażają oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.